ORGANITZACIÓ DEL FONS D'IMATGES DE L'AJUNTAMENT DE FIGUERES

Rosa Maria Gil i Tort

Gènesi del fons i descripció de la col·lecció

A l'Arxiu Municipal de Figueres, a més dels documents generats per l'Administració Municipal i dels que s'han acabat custodiant procedents de donacions i dipòsits, hi ha anat a parar un seguit de fotografies i diapositives de les més variades temàtiques i èpoques.

El nombre d'instantànies depassa les onze mil i d'aquestes tan sols una mínima part, gairebé totes realitzades durant els darrers tres anys, han estat encarregades per a finalitats d'arxiu. La resta, la immensa majoria, s'han anat acumulant a l'arxiu sense pensar en el fons que, dia a dia i imatge a imatge, s'anava creant.

Aquesta gènesi particular ha determinat una temàtica pròpia que no s'ha mantingut constant, sinó que ha anat variant significativament amb el pas dels anys.

Les fotografies més antigues corresponen a imatges dels pobles de l'Empordà i de la ciutat de Figueres del final del segle passat i el principi d'aquest. Aquestes primeres imatges conservades tenen el caràcter de targeta postal. Són fotografies fetes per immortalitzar uns paisatges rurals i els trets del nou urbanisme que anava convertint la vila de Figueres en ciutat.

Aviat, però, el que agafa més importància és l'epígraf "Festes civils i populars", integrat per les sèries de fotografies sobre: Visites oficials, Actes oficials, Festes populars i Fires i festes de la Santa Creu. Es tracta d'una lògica presa de consciència: calia immortalitzar en fotografia aquelles imatges efímeres de l'arribada d'un personatge il·lustre o qualsevol altre esdeveniment festiu que se celebrés amb lluïment i participació ciutadana més o menys massiva.

La quantitat de fotografies d'aquest grup s'incrementa notablement en els anys de la Dictadura, on el protocol, la imposició de la festa i l'anar i venir de personalitats a la ciutat marquen el pols d'uns esdeveniments on el poble, la ciutadania, sovint hi té reservat el paper de simple comparsa.

L'arribada dels ajuntaments democràtics queda reflectida en la composició del fons, sobretot perquè el poble comença a ser més protagonista de les fotografies. Les festes populars, manifestacions i actes diversos de participació ciutadana, minven l'exclusivitat de les protocol·làries imatges que dominen els anys anteriors.

A partir d'aquestes sèries temàtiques, que de fet tenen una existència lògica perquè formen part de la memòria de la institució, al fons d'imatges hi trobem també tota una diversitat de temes que donen testimoni de la presència de l'administració municipal en tots els aspectes de la vida ciutadana. Les colònies escolars de la República, la cursa ciclista de l'Empordà, la crònica negra d'aiguats i accidents, etc...

En els darrers temps la incorporació de donacions, com la del diari *El Punt* i la interessantíssima de mossèn Albert, i l'encàrrec de fotografies de l'obra de Josep Azemar per a l'exposició homenatge que es portà a terme l'any 1990, ha enriquit notablement la varietat i qualitat del fons.

Tota aquesta riquesa acumulada dormia en els seus sobres entre el risc del deteriorament, l'espoliació i el perill real de desaparició dels informadors que ens podien donar raó del seu contingut. Aquesta urgència i la necessitat de localitzar la imatge necessària en el moment oportú, ens animà a començar la tasca d'inventariació de tot el fons fotogràfic que, ara que l'hem posat al dia, arriba als onze mil exemplars.

Descripció de la tècnica en el tractament de les imatges

La major part de les imatges que hem catalogat no han passat per cap tràmit administratiu d'ingrés. Les hem anat trobant als armaris i calaixos de l'arxiu o bé han estat lliurades per l'oficina productora quan han deixat de ser-hi necessàries. A partir d'ara ja s'ha regulat el mecanisme d'ingrés que dóna fe de la tramesa i normativitza tant l'entrada com la sortida en préstec de les imatges dipositades a l'Arxiu d'Imatges de l'Ajuntament de Figueres.

Tractament de la imatge des del punt de vista tècnic

El primer pas per iniciar l'Arxiu d'Imatges fou la valoració temàtica del fons. A diferència del procés de classificació de documentació arxivística on el quadre de classificació surt al final, i com a expressió dels lligams interns entre la documentació, en el cas del fons fotogràfic calia disposar d'una eina de treball que ens permetés establir uns grups, tot i que fins al final hem anat introduint petites modificacions que han acabat d'arrodonir la composició temàtica i han situat cada fotografia en el lloc que ha de permetre una recuperació més lògica en el moment que sigui necessària.

El punt de partida del nostre quadre de classificació, que hem procurat ajustar al màxim a la temàtica del nostre Arxiu d'Imatges, fou el quadre proposat a *L'Arxiu d'imatges. Propostes de classificació i conservació*, editat pel Departament de Cultura de la Generalitat i posteriorment adaptat al fons de l'Arxiu d'Imatge de l'Ajuntament de Girona, el qual va ser modificat, ampliat i reduït en funció de les característiques del nostre fons propi.

Un cop definit el quadre, es va passar a la inventariació de les fotografies i la seva instal·lació en capses.

Aquest procés va passar pel fitxatge manual, amb número de registre F-X per a les fotografies i D-X per a les diapositives. Els negatius han estat designats per N- i el número corresponent al positiu d'aquest. Es va completar la fitxa descriptiva que figura més endavant, i es procedí a la instal·lació provisional en sobres i capses, la informatització de les fitxes i la col·locació definitiva en sobres especials imatge a imatge.

La identificació

Va consistir en la datació i fixació dels personatges, llocs, actes i circumstàncies de la foto a partir de la dedicació de: els seus protagonistes, els col·laboradors amb l'Alcaldia com Josep M. Bernils i Maria Terrades, o la consulta a la premsa. En altres ocasions es va demanar ajuda a aquelles persones de dilatada memòria històrica com és el cas del senyor Lluís Vega, i també la participació dels familiars com en el cas del llegat de Josep M. Albert. A tots ells hem d'agrair des d'aquí la seva insubstituïble ajuda.

L'ordenació de les fitxes

En un principi la descripció es va fer amb un fitxer manual i hom pensava utilitzar aquest sistema durant molt temps abans de poder disposar d'una base de dades. Les fitxes s'hi han instal·lat reproduint el quadre de classificació. Dins de cada epígraf, sempre que ha estat possible, s'ha optat pel criteri alfabètic i, dintre d'aquest, pel cronològic, excepte en aquelles sèries que aconsellaven un altre tractament i que ja queda especificat en el comentari als epígrafs.

A l'hora de fixar el tema s'ha triat sempre el primer tema que hom pensava davant d'una fotografia, ja que, experimentant el sistema, s'ha comprovat que la primera intenció és la que preval quan s'ha reconstruït el procés a la inversa; és a dir, quan s'ha hagut de recuperar una imatge arxivada. Si ens aturàvem massa a pensar les derivacions temàtiques i a valorar alternatives, aquest mateix procés era irrepetible a l'hora d'intentar la recerca amb el fitxer als dits.

A més de l'epígraf principal, hem apuntat epígrafs secundaris, que amb fitxes de referència donen idea de les possibilitats il·lustratives de la fotografia en altres camps temàtics.

La informatització

Un cop teníem el fons catalogat manualment i instal·lat provisionalment, hem procedit al seu processament informàtic, amb el *software* Knosys, utilitzat també a l'hemeroteca de l'arxiu. La possibilitat d'indexar tots els camps i paraules entrades dins Knosys ens ha permès resoldre quasi tots els problemes derivats de la descripció i recerca de les fotografies. Un cop creada la base de dades, els resultats ens han sorprès fins i tot a nosaltres mateixos. La dinàmica de les consultes per pantalla de seguida ha arraconat els fitxers manuals i la rapidesa de resposta a les consultes per pantalla, simplement a partir d'una paraula, amb recerca quasi instantània, ha fet oblidar totes les preocupacions inicials sobre diferents epígrafs, criteris de classificació i fitxes de referència.

El model de fitxa utilitzat per Knosys és el següent:

*Model de fitxa de catalogació informàtica.

Signatura:
Registre:
Tema:
Lloc:
Població:
Descripció breu:
BN/C:
Mides:
Autor:
Procedència:
Observacions:

Ara ja portem entrades 11.000 imatges, la consulta de les quals s'ha de considerar satisfactòria. Per això, a l'hora de continuar l'arxivatge de nous materials, hem fixat el procés següent:

Recepció de les imatges (soltes o en reportatge) i inscripció en el Llibre de registre d'entrades. Les imatges, quan procedeixen de les oficines municipals, han de venir acompanyades de la seva descripció manual, sobretot pel que fa a lloc, dates i protagonistes.

Revisió de la fitxa manual, on s'acabaran de completar dades com l'epígraf de classificació, tipus de material, etc.

Numeració de cadascuna de les imatges seguint el procés descrit més amunt. Les fotografies soltes s'adjunten darrera la fitxa manual. Els reportatges de més d'una fotografia es consideren un àlbum individualitzat i numerat i s'agrupen en capses. Cadascuna de les fotografies d'aquest àlbum és posada dins un sobre especial i cada conjunt de sobres d'un àlbum, lligat amb una cinta vermella i dipositat a la capsa corresponent. A la fitxa manual i informàtica hi figurarà el número d'àlbum i, igualment, a cada capsa hi figuraran els àlbums que conté.

Introducció de la fitxa a l'ordinador i col·locació de la fitxa manual al fitxer.

Consideració de la imatge en relació amb el fons arxivístic

L'Arxiu d'Imatges constitueix, quasi per definició, una col·lecció factícia, a causa de les característiques materials dels documents que, per raons de seguretat i accés, aconsellen l'agrupació de les imatges fora dels punts d'origen (sèries documentals d'expedients, fons de donacions). Aquesta decisió afecta tan sols un petit percentatge de les fotografies, ja que la majoria es presenten fora de context, lluny dels expedients. En el cas que formin part d'una

donació, això s'ha fet constar a la fitxa de catalogació de la imatge i a l'inventari del fons de la donació, on fins i tot s'ha especificat el número de registre de la fotografia inventariada per tal de poder-la recuperar en qualsevol moment, sense perdre la identitat del fons a què pertany.

Reglamentació del funcionament.

Un cop s'ha culminat l'ordenació del fons, cal fixar el tractament de les imatges i la seva difusió a partir d'aquest moment. Per això vam redactar el Reglament que segueix:

REGLAMENT D'ÚS I FUNCIONAMENT DE L'ARXIU D'IMATGES

Capítol I. Disposicions generals.

Article 1

L'Arxiu d'Imatges. Definició

L'Arxiu d'Imatges està inclòs dins l'Arxiu Històric Municipal i el constitueixen totes les imatges: fotografies, diapositives, negatius, pel·lícules i vídeos que es custodien a l'Arxiu de l'Ajuntament de Figueres. Aquest fons està compost per:

– Les imatges custodiades a l'arxiu com a part inseparable de la documentació municipal des de temps antics.

– Les imatges obtingudes per les diferents oficines i que, perdut el seu interès administratiu, són ingressades a l'arxiu.

– Les generades per les mateixes activitats de l'arxiu: exposicions, publicacions, concursos.

– Les obtingudes per adquisició, cessió del dret de reproducció o donació.

Article 2

Aquesta documentació, lligada al fons de l'Arxiu Municipal per definició, està subjecta i gaudeix alhora del mateix estatus legal que la documentació municipal escrita. La titularitat d'aquesta i la seva tutela i administració es regulen per la Ley de Patrimonio Histórico Español, la Llei d'arxius, el Reglamento de Ordenación, Funcionamiento y Régimen Jurídico de las Entidades Locales (ROF) i el Reglament Orgànic Municipal (ROM). Pel seu caràcter específic, gaudirà a partir de la seva aprovació, d'aquest Reglament de funcionament propi.

Capítol II. Ús i competències.

Article 3

L'Arxiu d'Imatges, com a part de l'Arxiu Històric Municipal, comparteix amb aquest els seus dos objectius bàsics: donar suport al procés administratiu tot col·laborant, com a servei de documentació, en el moment de prendre decisions en el curs de l'activitat de l'Administració Municipal. Aquesta funció la podem equiparar amb la que desenvolupa la documentació de l'Arxiu Administratiu.

El segon objectiu de l'Arxiu d'Imatges va lligat a les funcions d'Arxiu Històric i consisteix en el lliure accés, convenientment reglamentat aquí, dels investigadors i públic en general a les imatges que custodia per a finalitats d'estudi i investigació. En aquest sentit està prevista, arribat el cas, la possibilitat de realitzar una còpia tot regulant l'expressió de la font d'origen d'aquesta.

Capítol III. Funcionament a nivell intern i extern, vers els funcionaris i el públic.

Article 4

Pel que fa al funcionament, cal contemplar l'àrea de recepció i arxivatge de la documentació per una banda i l'àrea de consulta i difusió per l'altra.

Àrea de recepció:

Tota imatge adquirida per qualsevol mitjà per donar suport a la tasca administrativa, quan hagi finit la utilitat per a la qual va ser encarregada, ha d'acabar essent custodiada a l'Arxiu d'Imatges.

L'Arxiu d'Imatges, en el moment de l'ingrés, anotarà l'entrada en el *Llibre de registre d'ingressos de l'Arxiu d'Imatges* tot especificant el número de registre corresponent, la data d'arribada, l'oficina productora, el tema, les mides i la característica: fotografia (F), diapositiva (D), negatiu (N), pel·lícula (P) o vídeo (V).

Aquest primer registre en el Llibre servirà per a la recuperació de la imatge en el període en què aquesta encara no hagi pogut ésser classificada i instal·lada definitivament. Al mateix temps, servirà de control d'ingressos a l'arxiu.

El procediment anterior se seguirà també per als ingressos no procedents d'oficines, sinó per adquisició o donació a l'Arxiu Històric Municipal.

En el cas que l'Arxiu d'Imatges rebi alguna donació de particulars o entitats per enriquir els seus fons, se seguirà el procediment habitual per a totes les donacions de documentació. És a dir, es registrarà al *Llibre d'entrades general de l'arxiu*, s'informarà al Ple i aquest ho agrairà als donants.

Àrea de difusió:

Consisteix en la consulta i utilització del fons de l'Arxiu d'Imatges. Cal distingir dos nivells:

Nivell intern:

Consulta des de les diferents oficines de la casa:

Plantejada una necessitat, l'interessat podrà consultar el fitxer informàtic del fons i completar aquesta informació amb el fitxer manual. Un cop identificada la imatge cercada, si el que cal és la seva utilització, cal omplir l'imprès de comanda de reproduccions. Aleshores l'arxiu s'encarregarà de fer la còpia de manera que l'arxiver, com a responsable de la documentació, no perdi mai el control sobre la imatge, tot supervisant personalment el procés.

Nivell extern:

L'Arxiu d'Imatges està obert a les consultes del públic que hi vulgui accedir amb finalitats de documentació i estudi. Si a aquest li cal una reproducció podrà omplir el mateix imprès indicat en l'apartat posterior. D'aquesta manera s'intenta compatibilitzar les tres funcions essencials de qualsevol arxiu de *custodiar*, *conservar* i *difondre*, tot evitant tant la lesió de la documentació no subjecta a control, com l'erosió dels drets dels ciutadans al lliure accés als arxius de l'administració.

CULTURA

AJUNTAMENT DE FIGUERES

COMANDA DE REPRODUCCIONS DE L'ARXIU D'IMATGES

Data de comanda:

Nom del sol·licitant:
Adreça:
Telèfon:
Estudis que cursa i edat:

Finalitat
Publicació: Exposició: Investigació:

Imatge sol·licitada:
Registre:
Clau de classificació:
Preu:
Arxiu Històric Municipal: Sol·licitant:

Nota: la Llei de la propietat intel·lectual, publicada al *Butlletí Oficial de l'Estat* de 17 de novembre de 1987, ordena respectar i reflectir visualment la propietat intel·lectual de l'autor de les imatges.

D'acord amb aquesta disposició legal s'obliga la consignació de la font Arxiu Històric Municipal de Figueres (AHMF) i de l'autor, si es coneix, en cadascuna de les imatges emprades. Igualment, el sol·licitant es compromet a donar a l'arxiu tres exemplars de l'obra quan la imatge hagi estat utilitzada amb finalitats de publicació.

En el cas que la reproducció de la imatge representi un perill per a la seva conservació o bé es presenti qualsevol altra circumstància no contemplada en el Reglament, l'Arxiu d'Imatges es reserva, en un moment donat, el dret d'admissió d'una comanda determinada.